

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
**BIBLIOTHECIS
ROMANORVM**

QVAM
IN ALMA SAXONVM IVLIA
INCLITO PHILOSOPHORVM ORDINE
CONSENTIENTE
PRAESIDE

ERHARDO REVSCHIO

ELOQV. AC POES. P. P. O. ET DECANO

PRØ
PHILOSOPHIAE DOCTORIS ARTIVMQVE LL. MAGISTRI
PRIVILEGIIS ET HONORIBVS
RITE CONSEQVENDIS

IN AVDITORIO MAIORI
AD D. XXI DECEMBR. 1616CCXXXIII

HORIS CONSVETIS
DEFENDET

CHRISTIANVS CVRIO

OTTERNDORFIO-HADELIENSIS.

HELMAESTADI
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

DISSERTATIO INVENIENS
DE
BIBLIOTHECIS
ROMANORUM

IN ALMA SAXONUM IVLLIA
INCLITORUM PHILOSOPHORUM ORDINE
CONSENSITENTIA
PRAESIDE

ERHARDO REVASCHIO

PHILOSOPHIAE DOCTORIS ARTIVMQUE LL. MAGISTRI
PRIVILEGIIS ET HONORIBUS
RITE CONSENSITENTIA

AD D. XXI. DECEMBER. MDCCXXXIII
HORIS CONSUEVIS
DEBENDIS

CHRISTIANVS CVRIO

OTTENDORFIO-HABELTENSIS
HELMSTADT
TYPIS FAVLL. BERTHOL. SCHNORR
AEGAD. TYPOG.

DISSERTATIONIS
DE
ROMANORVM BIBLIOTHECIS
CONSPECTVS.

- I. Romani, populus bellicosus, sero excoluerunt historiam, philosophiam, rhetoricam. Libri eorum antiquissimi. PHILADELPHVS libros petit a Latinis. PETA-VII emendatio in EPIPHANIO probata. iudicium de illa historia. coniectura, num a PHILADELPHO Romani fuerint excitati ad scribendas res a se gestas?
- II. Prima apud Romanos bibliotheca AEMILII PAVLLI.
- III. Senatus, capta Carthagine, bibliothecas donat regulis Africae. PLINIVS illustratus. PHILOMOTOR et ATTALVS, duo reges.
- III. SVLLA, captis Athenis, cum bibliotheca APELLICONIS libros ARISTOTELIS et THEOPHRASTI Romam transfert. Eam PAVSTVS, Sullae filius, habebat in Pompeiano. dictator non deposuit in Capitolio. Flexio casus secundi in nomine *Ampelikon*.
- V. LVCVLLVS, amicus litteratorum, libros colligit in usus eruditorum. Bibliothecam non publice dedicauit. Eius possessio ad filium deuoluta. CATO et CICERO ea utuntur. CASSANAEVVS notatur.
- VI. VARRONIS bibliotheca. Horus bibliothecis additus. Eruditorum imagines in bibliotheca. de his scripsit VARRO. Pro IVLIO CAESARE collegit bibliothecam. VARRONIS libri de bibliothecis.
- VII. Libri in bibliotheca CICERONIS. Eam comparauit ab ATTICO. Disiectae a Clodio reliquias TYRANNIO disposuit. Cicero auxit permutatione. expilauit DIONYSIVS.
- VIII. Q. CICERONIS libraria. Librariorum incuria.
- VIII. In ATTICI familia plures librarii. eius bibliothecam sibi comparat TVLLIVS. Imagines, quas ibi habuit, ATTICVS descripsit.
- X. TYRANNIO quis? numerus librorum, quos possedit. CASSANAEVVS notatus.
- XI. De EPAPHRODITO. librorum copia. MUCIANI bibliotheca. locus dialogi de oratoribus explicatus. notio uerbi *contrahere* euoluta.
- XII. Imago MARTIALIS posita in bibliotheca STERTINI AVIT. VALERII et IVLII MARTIALIS, STELLAE et SILII ITALICI, bibliothecae. PLINII Laurentina et Nouocomensis. in hanc quotannis HS. C impendebantur. HERENNIUS SEVERVS suam ornat imaginibus CORN. NEPOTIS et TITI CASSII. Statuae in bibliothecis.
- XIII. SERENI SAMMONICI et GORDIANI, itemque BOETII bibliothecae.
- XIII. Connexio. de *Edictis*.
- XV. ASINVS POLLIO in atrio Libertatis primus bibliothecam publicauit. *Domus alta Remi*, apud MAR-

TRIALEM quae sit? **POLLIO** primus declamavit. **ISIDORVS** notatus. **Afinius** triumphavit de **Dalmatis**, quando istam consecravit? **PLINIVS** emendatus, et explicatus. **VARRONIS** imago in hac bibliotheca est collocata. locutio: *in urbe Romae.*

XVI. Octaviaua ab **AVGVSTO**, non ab **Octavia**, est publicata. **PLVTARCHI** lapsus. **Marcelli** mors. Octaviaua ubi sita? **C. MELISSVS** eam ordinavit. Conflagrauit sub **Tito**.

XVII. Palatina. non una, sed duae fuerunt. **AVGVSTI** statua **L. pedum** sub habitu **Apollinis**. **POMPEIVS MACER** ordinavit. Nomina praefectorum. Poemata, item **IOSEPHI** et **PHILONIS** opera ibi reposita.

XVIII. Palatina in incendio urbis sub **Commodo** non omnino perijt. Num effugerit urbis deuastationes, **Gothicas** et **Vandalicam**? Num **GREGORIVS P. M.** deleuerit? Confunduntur a non nemine **Octaviaua** et **Palatina**. Tres **Romae** bibliothecae, imperante **Augusto**. Prima illa publicatio bibliothecarum sapit artem dominandi.

XVIII. **Domus TIBERII** in monte **Palatino**. in ea erat bibliotheca. **NERONIS** tempore flammis consumta. Reparata **VOPISCI** adhuc aeuo floruit. **VOPISCI** lectio vulgaris defensa. **NUMERIANVS** bibliothecam constituisse non uidetur. In **Tiberianam** po-

etarum quorundam scripta sunt illata. non item **Apollo Temenites**.

XX. **VESPASIANVM** Pacis templo bibliothecam adiunxisse, probatur: Eam ignis depaui, regnante **Commodo**, et cum ea **GALENI** libros. Eruditorum congressus in templo **Pacis**. eius ornamenta.

XXI. In **CAPITOLIO** stetit bibliothecam, argumentis non sat firmis probatur. quis illius auctor, **DOMITIANVS**, an **HADRIANVS**? argumenta pro sententia utraque.

XXII. De loco bibliothecae **VLPIAE**, an in templo **TRAIANI**? quod stum erat in regione **VIII.** Binae bibliothecae. **SAVARONIS** lapsus **SIDONIO** statua ubi posita; et quando? **Vlpia** in **Thernas** **Diocletianas** translata. statua **NUMERIANI**.

XXIII. **Gesta principum** et **SCta** ibi reposita. Libri **lincei**. gesta principum, **leges**, **pruata monumenta** et **sacra**, in iis exarata. **SCta** in **tubulis eboeis**.

XXIII. **Vt HADRIANVS** se gesserit erga **litteratos**. Bibliotheca **Atheniensis**, **Vlpia** translata. **TIBVRTINA**. Villa **Tiburina** ab **HADRIANO** adamata.

XXV. **Epilogus**. **PISO** multos possedit libros. **TACITI** Imp. amor erga **TACITVM** et bibliothecas. Quot bibliothecae **Romae** fuerint? **Maiores** bibliotheca nulla fuit.

Rem

Rem Romanam per quinque ipsa saecula sine notabili librorum apparatu uiguisse, certum est. Veteres quippe Romani armis, quam litteris, clariores exstiterunt. Bellum Romae Italiaeque cervicibus imminerebat quotidie. ob finitimorum potentiam arma de manibus numquam deponere, adeoque Martis studio intenti, Mulas negligebant. Esse autem litteras Romae serius excultas, omnemque librorum cultum abuisse, uel illud argumento est, quod FABIVM PICTOREM non alius apud Romanos scriptor aetate anteat. immo M. PORCIVS CATO primus fuit de natalibus conditae inquirendo a) sollicitus. Ante Catonem carmina de clarorum uirorum laudibus in epulis cantabantur a singulis conuiuiis. b) Et quamuis referta quondam Italia Pythagoraeorum fuerit; c) non tamen ante PANAETIVM, Scipionis iunioris praeceptorem, Romae philosophiam floruisse, pro certo adfirmari potest. d) neque rhetores ibi floruerunt, qui, tanquam nouum genus disciplinae instituerent, SCRO A. V. C. IOXCII, et a censoribus A. V. C. IOCLXI urbe sunt eieci. e) neque Tullii tempore alicuius scriptum oratoris exstabat, dignum lectione, quod fuerit Catone antiuocauit a pace cum Pyrrho ineunda, itemque nonnullorum mortuorum laudationes. Contenti erant libris Numae, annalibus pontificum maximis, legibus XII tabularum, fastis, legis actionibus, iure feciali, libris Sibyllinis, fulguralibus, ritualibus, auguralibus, carminibus saliaribus, similibusque; sed hi libri omnes, si quidem libri sunt nominandi, sparsim seruati, bibliothecae nomen uix ac ne uix quidem tuentur. At Ptolemaeus Philadelphus li-

A 3

- a) IOS. SCALIGER *de emend. temp. lib. V, p. m. 365.*
- b) CICERO *in Bruto c. 19.*
- c) Idem *de oratore I. II, c. 36 in orat. pro Archia poeta c. 3.*
- d) PAGAN. GAUDENTIVS *de ortu et progr. philos. apud Rom. a cap. 2 usque 7.*
- e) GELLIUS *I. XV, c. II. GAUDENTIVS l. cit. cap. 14.*
- f) *in Bruto c. 18.*

bro, quibus suam in Bruchio Alexandriae recens conditam bibliothecam auget, a Latinis peritisse memoratur GEORGIO CEDRENO, g) et EPIPHANIO, h) ubi Demetrii Phalerei uerba ad regem recitat: *Ἀκούομεν δὲ ἔτι πολὺ πλῆθος ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχειν, παρὰ τε Αἰθίοψι, καὶ Ἰνδοῖς, Πέρσαις τε, καὶ Ἑλαμίταις, καὶ Βαβυλωνίοις, Ἀσσυρίοις τε, καὶ Χαλδαίοις, παρὰ Ῥωμαίοις τε, καὶ Φοινίξι, Σέροις τε, καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὅσῳ Ῥωμαίοις καλούμενοις ἀκμῆν, ἀλλὰ Λατίνοις.* Ad quae DIONYSIVS PETAIVS, uir harum litterarum scientissimus, recte monuit, i) posterius membrum, quod ad Demetrii orationem Epiphanius attextuit, sede sua motum esse, et post Ῥωμαίοις collocandum; aut illa potius, *παρὰ Ῥωμαίοις τε*, post, *ἐν τῇ Ἑλλάδι*, reponenda. Qui eandem historiam describere, ARISTEAS, IOSEPHVS, EVSEBIVS, NICEPHORVS, silent ista populorum nomina, et generatim enarrant, Demetrium dedisse operam, ut omnium gentium libros conquireret. Ex his iam obscurum esse non potest, quae de Philadelpho, libros a Latinis requirente, dicitantur, non usque adeo firma esse et indubia. Quod si ramentum quosdam ab iis retulit, paucos fuisse oportet; neque, opinor, alios, quam illos ipsos, quos modo recensuimus. Venit in mentem suspicari, num Philadelphus sua hac curiositate Romanos fortassis excitarit; ut res a maioribus gestas, diligentiori studio conquirerent, conquiritasque litteris consignarent? Certe non habent scriptorem, qui Philadelphum aetate superet.

II. Quum sic fere sine conspicua librorum abundantia per quinque saecula et ultra urbs Roma steterit; tandem e spoliis deuietarum gentium hoc thesauro est ditata. Inter primos, qui Romanam aduexerunt librorum copiam, nominare possumus AEMILIVM PAVLLVM, k) qui, Perse Macedonum rege subactō A. V. C. MDLXXXVI, ex immensa auri argentique praeda regisque opibus, solos sibi suisque liberis, litterarum studio-

g) *Histor. Parte I, p. 132. edit. Venet. nouiss.*

h) *de mensuris et ponder. n. 9.*

i) *animadu. ad h. l. p. 380.*

k) *ISIDORVS origin. l. VI, c. 5,*

his, libros seruaui. Ita PLVTARCHVS: l) οὐδενός δ' ἦτιον αὐτοῦ τὴν ἐλευθεριότητα καὶ τὴν μεγαλοφυχίαν ἐπήνου οἱ ἀνδραποιοι, πολὺ μὲν ἀργύριον, πολὺ δὲ χρυσίον ἐκ τῶν βασιλικῶν ἰθροισμῶν οὐδ' ἰδεῖν ἐθαλήσαντος, ἀλλὰ ταῖς ταμίαις εἰς τὸ δημόσιον παραδόντος, μόνα τὰ βιβλία τοῦ βασιλέως Φιλογεαμματοῦσι τοῖς υἱέσιν ἐπιτρέψαι ἐξελίσθαι. *Nec minus quam reliquas uirtutes, liberalitatem eius et animi magnitudinem praedicabant homines, quod uim ingentem auri, ingentem argenti, ex regis coactam thesauris, ne adspicere quidem sustinuerit, sed quaestoribus, ut in aerarium deferrent, permisit. libros regios tantum studio sis litterarum concessit filiis.*

III. Carthagine capta A. V. C. IſCVIII, noua publicandae bibliothecae occasio a Romanis praetermittebatur. Bibliothecae in praedam cefferant: sed senatus litterarum curam fastigio suo indignam censuit, ac libros regulis Africae concessit. Rem omnem exponit PLINIVS, m) scribens: *De cultura agri praecipere, principale fuit etiam apud exteros, siquidem et reges fecere, Hiero, Philometor, Attalus, Archelaus; et duces, Xenophon, et Poenus etiam Mago: cui quidem tantum honorem senatus noster habuit, Carthagine capta, ut, cum regulis Africae bibliothecas donaret, unius eius duodeviginti uolumina censeret in Latinam linguam transferenda, n) cum iam M. Cato praeccepta condidisset, peritisque linguae Punicae dandum negotium, in quo praecessit omnis uir clarissimae familiae, D. Syllanus.* Ad quem locum moneo, in quibusdam editionibus coniungi *Philometor Attalus*, demta interpunctione, sed duos esse reges, constare potest partim e COLVMELLA, qui legit, *Philometor et Attalus*, partim ex elencho, quem ipse libris suis praefixit PLINIVS. Ita in elencho libri VIII scriptum est: *Attalo rege, Philometore item.* l. X *Philometorem solum nominat, omisso Attalo.* et l. XI inter Attalum regem, et *Philometorem regem*, plures alios auctores interfert.

III.

l) in uita Aemilii, p. 270.

m) H. N. lib. XVIII, c. 3.

n) Conf. M. VARRO et COLVMELLA de R. R. uterque lib. I, c. 1.

III. Post sexaginta fere annos L. Cornelius Sulla, uir litteris Graecis et Latinis non indoctus, e praeda Athenienſi Romae bibliothecam conſtituit. Rem omnem ſuſe exponit PLVTARCHVS, O) cuius uerba e verſione Latina adſcripſiſſe non pigebit : *Ex Epheſo quum totam claſſem ſoluſſet, tenuit tertio die Piraeum. ibi myſteriiſ initiatus, deſumſit ſibi bibliothecam Apelliconis Teii, in qua plerique Ariſtotelis et Theophraſti libri erant, haud dum ſatis in uulgus noti. Ex ea, ubi deportata Romam fuit, ferunt plurima interuerſiſſe (ἐπινομήσασθαι) Tyrannionem grammaticum, a quo accepſiſſe Andronicum Rhodium exemplaria, eaque in lucem edidiſſe, et uulgaſſe hos, qui nunc manibus teruntur indices. Enim uero Peripatetici antiquiores uidentur illi quidem elegantes fuiſſe et eruditi; ſed Ariſtotelis et Theophraſti ſcripta neque pleraque, neque exacte uoluſſe, uerum ob heredem Nelei Scepſi, cui libros ſuos reliquit Theophraſtus, ea ad inertes homines reſidiſſe atque indoctos. Eadem, hoc ipſo auctore laudato, SVIDAS p) repetit. STRABO, q) ubi fata librorum Ariſtotelicorum uerissime proſecutus, et de mendorum multitudine eſt conqueſtus, mitius iudicat de Tyrannione : *Statim a morte Apellicontis, Sulla, cum Athenas cepiſſet, bibliothecam illius recepit : quae cum huc eſſet adlata, Tyrannio a bibliothecae praefecto obtinuit, ut ſibi eorum uſus permitteretur, homo Ariſtotelis ſtudioſus.* Eam ſat amplam fuiſſe, tum ſpolia Athenis aucta, tum uerba Samoſatenſis r) deriſoris, perſuadent, *εἰ ἅπαντα ἐκεῖνα κηſα, indoctum adloquentis, ὅσα ὁ Σύλλας Ἀθηνῶν εἰς Ἰταλίαν ἐξέπεμψε, τὴν ἂν ἐκ τούτου πλέον εἰς παιδείαν κηſαίαι.* Iam ut tot poſſideas libros, quot Athenis in Italiam aduexit Sulla, num ideo eruditior es futurus? Deuenit huius bibliothecae hereditas in manus filii, L. Corn. Sullae Fauſti, generi Pompeii, quam ille habebat in Pompeiano prope Puteolis, ubi eadem ſe uſum eſſe CICERO s) proſitetur : *Ego hic (Puteolis) paſcor bibliotheca**

O) in uita p. 468. a. b.

P) uoc. Syllas, tom. II, p. 824. edit. Aemilii Porti.

Q) Geograph. lib. XIII, p. m. 419.

R) LVCIANVS dialogo adu. indoctum, tom. II, p. 539. edit. Io. Benedicti.

S) lib. IIII ad Attic. ep. 10.

ROMANORVM.

theca Faustii. Vnde corrui IVSTI RYCQVII t) coniectura, Sullam, qui Capitolium ornauit honorificentissime, ibi quoque bibliothecam deposuisse. Quem uero post Faustum, alium atque alium dominum sit sortita, non liquet. Diuersam hic, *ως εν παραδόξω*, secundi noto casus flexionem in nomine *απελλίων*, quam PLVTARCHVS facit *απελλίωνος*, STRABO, *απελλίωντος*, SVIDAS, *απελλίωντος*.

V. ISIDORVS, praeterito Sulla, Aemilio comitem dederat LVCVLLVM, Romam, inquit, *primus librorum copiam aduexit Aemilius Paullus, Perseo Macedonum rege deuicto; deinde Lucullus e Pontica praeda.* Est hic L. Licinius Lucullus, qui Mithridatem persecutus, Pontum legionibus Romanis patefecit u) A. V. C. IŒCLXXXI, apud quem studiosis litterarum doctisque omnibus aditus paruit, cuiusque domus ueluti commune museum fuit et refugium. Ibi enim docti uiri de grauissimis et philosophia quaestionibus et inter se conferebant et cum Lucullo, qui, quoties a negotiis uacabat, colloquiis praesens intererat. Quae omnia suo calculo approbat, studiumque Luculli librarium praedicat PLVTARCHVS x) hisce uerbis: *Commendanda fuit eius et perhibenda in librorum suppellectilem impensa. multos enim et eleganter descriptos cumulauit. Erat etiam eorum usus, quam comparatio, liberalior: quod bibliothecae omnibus paterent, atque in adiectas ambulationes scholasque reciperentur omnes Graeci, uelut ad Musarum hospitium diuertentes, tempusque inter se traducentes, ubi libenter se ab negotiis aliis reficiebant. Ingredebatur ipse subinde ambulationes, ac cum studiosis conferebat,* et rel. Humanitatis est insigne specimen, quoslibet Musarum filios admittere ad bibliothecam, qua maiorem paene promeruit laudem, quam si publicis eam usibus consecrasset. Lucillum enim librorum usum ex mera tantum beneuolentia concessisse aliis, eorundemque proprietatem seruasse sibi, hac ratione concludo, quia bibliothecae possessionem post parentis obitum ad filium esse

B deuo-

t) de Capitol. c. 35, p. 418.

u) CICERO pro L. Manilia et pro Archia poeta.

x) in uita Luculli p. 519. Conf. FAGAN. GAUDENTIUS loc. cit. c. 19.

deuolutam legimus. Hereditate enim a parente tradita filio, Cato libros adhuc Stoicorum euoluebat, et Cicero commentarios inde quosdam Aristotelicos expromebat. In Tusculano quum essem, uerba sunt TVLLII, y) uellemque e bibliotheca pueri Luculli quibusdam libris uti, ueni in eius uillam, ut eos ipse, ut solebam, inde promerem: quo quum uenisssem, M. Catonem, quem ibi esse nescieram, uidi in bibliotheca sedentem, multis circumfusum Stoicorum libris. BARTHOL. CASSANAEVVS z) eam a BVD AEO multum laudari perhibet. at is de luxu hominis et de opibus amplissimis, de epulis, deliciis, piscinis, uerba faciens e PLVTARCHO, ATHENAEO, VARRONE, aliis, bibliothecae uix tribus, quod aiunt, uerbis mentionem iniecit, nihilque aliud de ea commemorat, quam, *in signi utriusque linguae libris referam fuisse eam, omnibusque obuiam et patentem.* a)

VI. M. TERENTIUM VARRONEM et inter primos librorum cultores sua laude non esse defraudandum, notius est, quam ut pluribus dicendum sit. Libros eum bene multos habuisse sepositos, colligitur ex TVLLII b) ad ipsum uerbis: *Si hortum in bibliotheca habes, nihil deerit.* Inter alia quippe bibliothecarum ornamenta, commoditates ac delicias, erat etiam hortus adiacens, in quo studiis fessi, animum aequae ac corpus deambulando refecerunt. Varro is est, qui in sua statutas bibliotheca habebat uirorum imagines eruditorum, quos ipse elogiis, editis aliquot de Imaginibus seu Hebdomadum c) libris, ornauit. Dolendum uero, egregium hunc thesaurum, quum is ab Antonio A. V. C. ICCCX profcriberetur, fuisse direptum. d) Praeter hanc priuatam, construere quoque coepit publicam, auctoritate C. IULII CAESARIS. Is quippe Latinorum primus celebratur, qui impensas ad bibliothecam publicam contulit. Litteratissimus enim principum quum

cf.

y) de smib. lib. III, c. 2.

z) Catalog. glor. mund. part. XII, consid. 73, p. 586.

a) de asse lib. II, p. 267. edit. Rechenb.

b) lib. VIII, ad diuers. ep. 4.

c) VARRO apud GELLIVM N. A. lib. III, c. 10.

d) PLINIVS H. N. lib. XXXV, c. u. VOSSIVS de hist. Lat. lib. I, c. 12

esset, doctissimo VARRONI id dederat negotii, ut, quod ipse occupatissimus praestare non poterat, perficiendum curaret. SVETONIUS: e) *Bibliothecas Graecas et Latinas, quas maximas posses, publicare, data M. Varroni cura comparandarum ac digerendarum, parabat.* His gemina tradit ISIDORVS: f) *Post hos (Paullum et Lucillum) Caesar dedit M. Varroni negotium causa maxime bibliothecae construendae.* Id quod anam Terentio prae-buit haud dubie conscribendorum de bibliothecis librorum, quorum uix tria hodie uocabula supersunt, seruata a SOSPATRO CHARISIO. g) Sed haec talia meditantem mors Iulium praeuenit.

VII. Nec praetereundus est M. TVLLII apparatus, qui ipsemet gloriatur, librorum se habere Antii festiuam copiam. h) in illis erant Eratosthenes, Serapio, Hipparchus; instituerat enim scribere geographica. Vixit autem Antii in litteris A. V. C. IocXCHIII. Et fortassis magnam librorum partem a IocLXXXVIII iam comparauerat ab Attico suo, quem hortatur, ut bibliothecam suam ne in alium transferat, quum ipse illud subsidium senectuti parare cogitet. i) Quum furor Clodii, aedibus incensis, cum reliquis bonis et bibliothecam a IocXCV diripisset, non reliquias tantum collegit, sed et uarie auctas eleganter exornauit, uti ipse a IocXCVII Attico k) significat: *Perbelle feceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis mirificam in librorum meorum bibliotheca; quorum reliquiae multo meliores sunt, quam putaram. etiam uellem mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cetera administris, iisque imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Graeci, ut opinor, συλλαβους appellatis.* Deinde, l) *Bibliothecam, ait, mihi*

B 2

tui

e) in uita Caesaris c. 44.

f) loc. cit.

g) *Institut. grammat. lib. I, p. 67, 106, et 119. edit. Hel. Putschii.*

h) ad Attic. lib. II, ep. 6.

i) ad eund. lib. I, ep. 10. uid. infra §. 9.

k) lib. III, ep. 4.

l) *ibid. ep. 5.*

tui pinxerunt constructione et sitybis: Mox ad eundem: m) Postea uero quam Tyrannio mihi libros disposuit, mens addita uidetur meis aedibus: qua quidem in re mirifica opera Dionysii et Menophili tui fuit. nihil uenustius, quam illa tua pegmata, postquam sitybis libros illustrarunt ualde. Tria haec loca, quae et se inuicem, et totam antiquitatem librariam egregie illustrent, bona fide repraesentauit ex GRAEUIO; non enim iam uacat diuersam illorum scripturam discutere, multo minus aliorum στοιχασμῶν sub examen reuocare. Auxit praeterea libros permutacione cum Quinto fratre; de cuius bibliotheca mox uerba faciam. Postquam ita cum libris in gratiam rediens, n) in bibliothecam se temporibus turbulentis abdiderat, o) a Dionysio seruo damnum illatum a. loc VIII queritur P. Sulpicio, p) scribens: *Dionysius seruus meus, qui meam bibliothecam multorum librorum tractauit, quum multos libros surripuisset, nec se impuniturum putaret, aufugit.* Atque huc collineat Catonis responsum, quod Tullio, libros e bibliotheca Luculli requirenti, dedit: *Tu autem, quum ipse tantum librorum habeas, quos hic tandem requiris?* q)

VIII. Clara quin etiam tum temporis fuit libraria QUINTI fratris, quam MARCVS, Romanorum disertissimus, a. loc XCXVIII ita r) celebrat: *De bibliotheca tua Graeca supplenda, libri commutandis, Latinis comparandis, ualde uelim ista confici, praesertim cum ad meum quoque usum spectent. sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, non habeo: neque enim uenalia sunt, quae quidem placeant, et confici nisi per hominem et peritum et diligentem non possunt. Chrysippo tamen imperabo, et cum Tyrannione loquar.* Vetus ergo est querela de librariorum incuria, qui fere non alios, quam mendosissimos, codices exararunt. Quorum etiam pertinent, quae eidem Quinto MARCVS s)

scri-

m) ep. 8.

n) lib. VIII, epist. 1.

o) lib. VII, ep. 28.

p) lib. XIII, epist. 77.

q) de finib. lib. III, c. 3.

r) lib. III, ep. 4. ad Q. fratrem.

s) lib. III, ep. 5.

scribit: *De libris, Tyrannio est cessator: Chrysippo dicam: sed res operosa est, et hominis per diligentis. Sentio ipse, qui in summo studio nihil adsequor. De Latinis uero, quo me uertam, nescio: ita mendose et scribuntur et ueneunt: sed tamen, quod fieri poterit, non negligam.*

VIII. Nunc memorandus est elegantissimus eques Romanus, T. POMPONIUS ATTICVS. Habebat is in familia plurimos librarios, t) qui libros describerent, et unde fructum perciperet. Eorum autem, siue suis conseruaret usibus, siue uenales haberet, tantus certe erat numerus, ut bibliotheca TVLLIO uocaretur, qui eam sibi comparaturus nomen inter procos et corruales proficitur. *Libros tuos conserua, scribit Attico, u) et noli desperare, eos me meos facere posse. quod si adsequor, supero Crassum diuitiis, atque omnium uicos et prata contemno. et mox: x) Bibliothecam tuam caue cuiquam despondeas, quamuis acrem amatorem inuenis: nam ego omnes meas uindemiolas eo reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. Quid? et in bibliotheca sua habuisse imagines, arguo ex uerbis CICERONIS, y) Malo, iniquientis, in illa sedecula, quam habes sub imagine Aristotelis, sedere, quam in istorum sella curuli. Atque hinc ATTICO natum est, quod de imaginibus uolumen z) edidit. De quo PLINIUS exaudiendus est: Imaginum amorem flagrasse quondam, testes sunt et Atticus ille Ciceronis, edito de his uolumine, et M. Varro etc.*

X. Ex Tullii amicis praeterea euocandus est TYRANNIO, Amasenus Grammaticus, qui in patria Strabonem a) erudit. Ipse edoctus est ab Hestiaeio, et Dionysio Thrace, quem alii tradunt, uicto Mithridate, a Lucullo Romam ductum esse, alii cum Lucullo Tyrannionem commigrasse uolunt. ubi ultra tres librorum myriades acquisiuit, interque illos ARISTOTELIS

B 3

opera

t) CORN. NEPOS in uita c. 13.

u) lib. I, epist. 4.

x) lib. I, ep. 10. uid. supra §. 7.

y) ad Att. lib. IIII, ep. 10.

z) PLINIUS H. N. lib. XXXV, c. 2.

a) STRABO geogr. lib. XII, p. 377.

opera. b) Hoc loco temperare mihi non possum, quin insignem BARTHOLOMAEI CASSANEI c) errorem, in quem et alios ab ipso inductos deprehendo, notem, scribentis, Tyrannionem tria tantum librorum millia possedisse. At quantulus hic numerus? Cauere sibi ab hoc lapsu potuisset, si PLVTARCHVM consulisset et SVIDAM, qui ambo numentant βιβλία ὑπὲρ τὰς τρεῖς μυριάδας, hoc est, ultra triginta librorum millia. SVIDAS d) haec habet: ὅς ἦρχθη εἰς ῥώμην ληφθεὶς αἰχμάλωτος ὑπὸ Λουκούλλου, ὅτε κατεπολέμησε Μιθριδάτην τὸν τοῦ Πόντου ἐθνῶν βασιλεύσαντα. διατριπὴς δὲ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, καὶ πλούσιος, ἐκτίσατο καὶ βιβλία ὑπὲρ τὰς τρεῖς μυριάδας.

XI. Prodeat nunc EPAPHRODITVS, e) patria Cheroneus, professione Grammaticus, qui Romae sub Nerone usque ad Neruam, scriptis editis, claruit, et anno aetatis LXXV decessit: claritatem quoque nominis adeptus est libris assidue coemtis, quorum tres myriades collegisse dicitur, optimorum et selectiorum. Epaphrodito aetate proximum subiungo M. LICINIUM MUCIANVM, sub principatu Orthonis et Vespasiani toga et sago potentem, rerumque ciuiliū peritissimum, qui, opibus abundans, uetera undique monumenta conquisiuit, et cuius magnificentiam plus quam priuatam TACITVS f) et auctor dialogi de oratoribus g) collaudant: *Nescio, inquit hic, an uenerint in manus uestras haec uetera, quae et antiquorum bibliothecis adhuc manent, et nunc maxime a Muciano contrahuntur; ac iam undecim, ut opinor, actorum libris et tribus epistolarum composita et edita sunt.* Video, dubitari hoc loco posse de notione uerbi *contrahere*, num idem sit ac *colligere*, in unum cogere; an significet *coartare*, *summatim exponere*, in

com-

b) Vid. supra §. 4.

c) Catal. glor. mundi lib. XII.

d) Voce Tyrannio, tom. II, p. 959. HESYCHIVS ILLUSTRIVS de philosophis.

e) SVIDAS uoce Epaphroditus. tom. I, p. 966. Aristophanis scholiastes.

f) Hist. lib. II, c. 5.

g) cap. 37.

compendium mittere? et puto, pro priore decernendum esse. Neque obsunt uerba postrema. non enim indices seu συλλάβουε facere quis potest, nisi largiore librorum copia fuerit instructus.

XII. Eodem fere aeuo uixit STERTINIVS AVITVS, quem uirum clarissimum uocat MARTIALIS, et iactat apud Torannium, h) ab Auito suam in bibliotheca imaginem esse positam. Epigramma, quod extra ordinem paginarum est, ad Stertinium clarissimum uirum scripsimus, qui imaginem meam ponere in bibliotheca sua uoluit. De quo scribendum tibi putauit, ne ignorares, Auitus iste quis uocaretur. Quam ob caussam, ut gratum se patrono praebere, epigrammate i) ipsum celebrauit. Ipse quin etiam M. VALERIUS MARTIALIS suae meminuit bibliothecae, ubi queritur, Liuium se totum non possidere, disticho k) notissimo:

*Pellibus exiguis artatur Liuius ingens,
quem mea non totum bibliotheca capit.*

IULIUS quoque MARTIALIS in praedio, quod longo Ianiculi iugo recumbebat, l) collocatam possidebat bibliothecam, in quam inferi suos poeta libellos cupit, carmine m) sequenti:

*Ruris bibliotheca delicati,
uicinam uidet unde lector urbem,
inter carmina sanctiora si quis
lasciuae fuerit locus Thaliae,
hos nido licet inseras uel imo,
septem quos tibi misimus libellos,
auctoris calamo sui notatos:
baec illis pretium facit litura.
At tu, munere dedicata paruo,
quae cantaberis orbe nota toto;*

pignus

h) in epistola, praefixa epigrammatum libro VIII.
i) epigr. 1, libri eiusd.
k) lib. XIII, epigr. 190.
l) lib. VIII, epigr. 64.
m) lib. VII, epigr. 61.

*pignus pectoris hoc mei tuere,
Iulii bibliotheca Martialis.*

Fortassis et STELLA, poeta Parauinus, qui Romae habitabat in Sabura, ibidem libros congesserat, quibus et suum MARTIALIS n) aggregari optat:

*Vel si malueris, prima gradiere Sabura:
atria sunt illic consulis alta mei.*

De C. SILII ITALICI βιβλιοφιλία unum, quod sciam, exstat PLINII o) testimonium: *Plures iisdem in locis (in Campania) uillas possidebat, adamasque nouis, priores negligebat. Multum ubique librorum, multum statuarum, multum imaginum, quas non habebat modo, uerum etiam uenerabatur: Virgili ante omnes, cuius natalem religiosus, quam suum, celebrabat; Neapoli maxime, ubi monumentum eius adire, ut templum, solebat.* Silio fere aequalis fuit C. PLINIUS CAECILIUS SECVNDVS, qui in Laurente suo non ipsam quidem bibliothecam, sed libros selectos disposuerat: p) *Parieti eius, in bibliothecae speciem, armarium insertum est, quod non legendos libros, sed lectitandos capit.* Immo et in municipio Nouocomeni bibliothecam dedicauit, habita oratione, quam emendandam misit Pompeio Saturnino: q) *Petiturus sum, ut rursus uaces sermoni, quem apud municipes meos habui, bibliothecam dedicaturus.* Meminit huius liberalitatis fragmentum Mediolanense, unde patet IN TVTELAM BIBLIOTHECAE HS. C liberaliter impendi uoluisse. Denique et HERENNIVS SEVERVS ornatissimam instruxit, instructamque doctorum hominum iconibus exornauit. *Herennius Severus, scribit PLINIUS, r) uir doctissimus, magni aestimat in bibliotheca sua ponere imagines municipum tuorum, Cornelii Nepotis, et Titi Cassii, petitque, ut si sunt istic, ut esse credibile est, exscribendas pingendasque delegem.* Varronis, Attici, Martialis,

Sette-

n) lib. XII, epigr. 3, u. 9.

o) lib. III, epist. 7.

p) lib. II, epist. 17.

q) lib. I, epist. 8.

r) lib. IV, epist. 28.

Severi, exempla hactenus recensita, inducere quem possunt ad credendum, solitos fuisse ueteres, in bibliothecarum ornamentis annumerare picta potissimum simulacra et deorum et hominum. sed et ficta eos admisisse, contra IOANNEM PRICAEVVM, id negantem, s) dudum demonstraui THOMAS CRENIVS, t) cuius loculos iam excutere nolumus. Ne tamen ασύβολος abeam, lectores ad SENECAM u) et IUVENALEM x) ablego. Alia ueterum testimonia suo loco in medium proferemus.

XIII. Sed e diuerticulo in uiam redeo, et quam non minus incuriosi fuerint sequentium homines saeculorum, breuiter attingo. SERENVS SAMMONICVS pater, qui, postquam plurimos ad doctrinam libros composuisset, ab Antonino Caracallo interfectus est, y) filio cognomini, SERENO SAMMONICO, Gordiani iunioris praeceptoris, ad LXII millia librorum reliquit, quos hic deinde moriens Gordiano discipulo legauit: eaque liberalitate effecit, ut et ille, tantae bibliothecae copia donatus, in famam litteratorum hominum perueniret. z) Atque ita supplendus est CASSANAEVS, a) scribens: *In primis Gordianus imperator, quum eruditus uir esset, bibliothecam maximam exstruxit, in qua sexaginta duo millia uoluminum collocauit.* Denique ignobili silentio inuoluendus non est ANIC. MANL. SEVERINVS BOETIVS, qui armarii sui meminit, idque ebore ac uitro splendide exornatum fuisse subinnuit, quando philosophiam adloquitur: b) *Nihilne te ipsa loci facies mouet? Haecine est bibliotheca, quam certissimam tibi sedem nostris in laribus ipsa delegeras? in qua necum saepe residens, de diuinarum humanarumque rerum*

C

sci-

s) not. in Apuleii apologiam, p. 140.

t) animaduers. philol. et histor. parte VII, c. 3, §. 5. p. 154. 155.

u) de tranquillit. animi, c. 9.

x) sat. 2, u. 4. sqq.

y) AEL. SPARTIANVS in Caracalli uita, c. 4.

z) IVL. CAPITOLIN. in Gordiano iun. c. 18.

a) loc. cit.

b) de consolat. philof. lib. I, prosa 4.

scientia differebas? Ad quae illa respondet: e) Itaque non tam me loci huius, quam tua facies mouet. Nec bibliothecae potius comtos ebore ac uitro parietes, quam tuae mentis sedem requiro. in qua non libros, sed id, quod libris pretium facit, librorum quondam meorum sententias collocaui.

XIII. Postquam ita singulorum quorundam studia in conquirendo congerendoque librorum numero exegi; possem equidem et eorum renouare memoriam, quos tanquam βιβλιοτάφους et librorum heluones, quia bibliothecas non ad usum, sed ad pompam et luxum instruebant, exagitant falseque non minus, quam uere, depexos reddunt, tum LVCIANVS d) e Graecis, tum e Latinis SENECA, e) IUVVENALIS, f) AV-
SONIVS g) aliique: sed studiosam eorum luxuriam, et luxurians studium, liberalissimamque illiberalitatem, indictam transmitto; quoniam quos ad spectaculum compararant libros, nemini spectandos utendosue dederunt: potiori iure iucundas eorum recordationes dabo, qui ut inopem doctorum diligentiam iuuarent, et rei litterariae commodum, libros non sibi seruarunt, sed ad communem omnium utilitatem retulerunt. Potissimum augusta imperatorum nomina primorum recitabo, qui, ut in rep. administranda magistros mutos consulerent, eorum sibi copiam adsciscere in palatium et in cubiculum non sunt dedignati.

XV. Laus publicae bibliothecae prima tribuitur C. ASINIO POLLIONI; sed ita, ut AVGVSTVS aliquam eius sibi partem uindicet, quippe cuius auspiciis et hortatu Pollio in Auentino atrium Libertatis refecit, h) et bibliothecam adiecit, quam acute quidem, sed oblique, respexit MARTIALIS, i) ubi librum, quem ex Hispania in urbem miserat,
non

e) *prosa 5.*

d) *in dialogo adu. indoctum et multos libros coementem.*

e) *de tranquillitate animi, c. 9.*

f) *sat. 2, u. 4 sqq.*

g) *epigr. 44.*

h) *SVETONIVS in uita Augusti, c. 29.*

i) *lib. XII, epigr. 3, u. 6.*

non esse peregrinum, eo argumento conficit, quia eius *habet fratres tot domus alta Remi*. Nam qui per Remi domum intelligunt Romam, fluctuantem et uagam sententiam dicunt. At qui in Auentinum, ubi Remi prisca sedes, nos deducunt, ii uero atrium Libertatis ipso quasi digito signant, in cuius armariis poeta libros suos delituisse, argutissime declarat. Qui primus publicae bibliothecae auctor perhibetur ab omnibus, is idem Pollio est, qui prius omnium Romanorum in confessu hominum declamauit, k) cum Cicerone contendens de principatu eloquentiae. Splendidum est elogium, quo PLINIUS l) eum mactat, ASINII POLLIONIS, inquit, *hoc Romae inuentum, qui primus bibliothecam dicando ingenia hominum rempublicam fecit*. Quicum consentit ISIDORVS, m) qui, *Primus autem, ait, Romae bibliothecas publicas publicauit Pollio, Graecas simul atque Latinas, additis auctorum imaginibus in atrio, quod de manubiis magnificentissimum exstruxerat*. Sed ISIDORVS commiscere uidetur Palatinas cum Vlpia. nam in atrio Libertatis Graecam fuisse et Latinam, nemo dixit. Manubias redegerat e Parthis, Dalmatiae populo, cui Epidaurum ademit A. V. C. 1000XV, n) et de quo triumphauit, uti habent fasti Capitolini: ASINIVS POLLIO PROCONSUL AN ---- EX PARTHINEIS VIII K. NOVEMBER. Inde coniectura mihi nascitur et suspicio, bibliothecam a Pollio- ne intra A. V. C. 1000XVI et 1000XXI esse publicatam. ipse enim annus certo definiri nequit. PLINIUS deinde e PLINIO et ISIDORO explicandus est, et uera ipsi lectio restituenda, quando Varronis imaginem adhuc uiuentis in ea, quae in atrio Libertatis erat, esse collocatam adfirmat. o) *M. Varronis, in bibliotheca, inquit, quae prima in urbe ab Asinio Pollione ex manubiis publicata Romae est, unius uiuentis*

C 2

posita

k) SENECA in praefat. l. III, excerpt. controuers. ubi NICOL. FABER de uita Asinii nonnulla congeffit. Add. IO. GLANDORPIVS in *Onomastico Rom.* p. 123. et EMMENESSIVS ad Virgilii *eclog.* III, 12.

l) *Hist. N. lib. XXXV, c. 2.*

m) *origin. l. VI, c. 3.*

n) DIO CASSIVS, *lib. XLVIII, p. 436.*

o) *lib. VII, c. 30.*

posita imago est. In urbe, non, in orbe, legendum est. in urbe Romae, suffragante CICERONE, qui p) scripsit, in oppido Antiochiae. Diserte enim, Romae hoc inuentum esse, ipse Plinius memorat. Quam lectionem si admittas, negotium facessent nullum Alexandriae et Pergami regum bibliothecae. perinde enim erit, seu fuerint publicae, ut Alinii, seu priuatae. sed de his fortasse alius dicendi locus erit. Porro caueas uelim, ne PLINII uerba tibi imponant, ut statuas, bibliothecam, quam Pollio ex manubiis comparauit, anrea fuisse M. Varronis: quippe cuius, ab Antonio una cum Cicerone proseripti, bibliothecam A. V. C. 1000 dispersam esse nouimus. Itaque, ut orationi Plinianae concilietur perspicuitas, post nomen Varronis non incommode incisum statuatur, uti modo locum recensuimus. Manet ergo Pollio honos dedicatae sollempni formulae bibliothecae, quandoquidem neque Luculli humanitas, neque uoluntas Caesaris, palmam ipsi dubiam reddunt. q)

XVI. A. V. C. 1000 ipse AVGVSTVS librariam e Dalmatarum manubiis erexit, et, Octauianae celebrem nomine, sororis memoriae dicauit. r) επειδή τε οι Δαλμάται πανταλως ἐπεχρίσαντο, τὰς τε στοάς ἀπὸ τῶν λαφύρων αὐτῶν, καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν Βιβλίων, τὰς Οὐκταουιανὰς ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κληθείσας, κατεσκευάσεν. PLVTARCHVS s) quidem in honorem ac memoriam defuncti Marcelli, bibliothecam a matre ipsius, Octauia, dicatam esse scribit: sed intercedunt critici, t) eo quod mortem Marcellus suam demum obierit A. V. C. 1000. u) Collocata ea fuerat in porticus Octauianae parte superiore, quum inferior inferuaret deambulationibus, contigua Marcelli theatro, in regione urbis VIII, ubi et ab ONVPHRIO PANVINIO x) reponitur: Porticus Octauiae, sororis Augusti, in qua erant schola, curia et bibliotheca. Praefuit

p) ad Attic. lib. V, epist. 18. add. VOSSIVS de construct. cap. 25, pag. 414.

q) SAM. PITISCVS Lex. antiq. Rom. tom. I, p. 276.

r) DIO CASSIVS lib. XLVIII, p. 477.

s) in Marcello p. 316.

t) PITISCVS l. cit.

u) DIO lib. LIII, p. 593.

x) in reip. Rom. commentar. lib. I, ubi est urbis descriptio, p. 98.

fuit eidem C. Meliffus, Augusti libertus et Grammaticus. SVETONIVS de Meliffō: γ) *Cito manumiffus, Augusto et infinuatus est. quo delegante, curam ordinandarum bibliothecarum in Octaviae porticu suscepit.* Arfit elegantiffimum hoc opus, TITO imperante, quum Roma tres dies continuos totidemque noctes flagraret, quod incendium consumfit ζ) *καὶ τὸ Σεραπείων, καὶ τὸ Ἰσείον, τὰ τε σιπτά, καὶ τὸ Ποσειδάωνιον, τὸ, τε Βαλανεῖον τὸ τοῦ Ἀγρίππου, καὶ τὸ Πάνθειον, τὸ, τε Διφιθιώριον, καὶ τὸ τοῦ Βάλβου Δέατρον, καὶ τὴν τοῦ Πομπηίου σκηνὴν, καὶ τὰ Ὀκταοῦσα οἰκήματα καὶ μετὰ τῶν βιβλίων, τὸν τε νεῶν τοῦ Διὸς τοῦ καπιτωλίου μετὰ τῶν συνναίων αὐτοῦ.*

XVII. Altera ab Octavio bibliotheca in Palatio condita fuit, *Palatina*, A. V. C. IϞCCXXVI, quum esset consul VI. a) *τὸ, τε Ἀπολλώνειον τὸ, τε ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ τὸ τεμεῖσμα τὸ περὶ αὐτὸ, τὰς τε ἀποθήκας τῶν βιβλίων, ἐξέποιήσε καὶ καθήρωσε: Praeterea Apollinis in Palatio templum, ac bibliothecas perfectit et dedicavit.* Disertius eadem de re loquitur TRANQUILLVS: b) *Templum Apollinis in ea parte Palatinae domus excitavit, quam fulmine ictam desiderari a Deo haruspices pronuntiant.* Addidit porticus cum bibliotheca Latina Graecaque, quo loco iam senior saepe etiam senatum habuit, decuriasque iudicum recognovit. Constat inde, duas in Palatio fuisse bibliothecas, quot etiam in regione X statuit P. VICTOR. c) Frequentissima Palatinae fit mentio apud scriptores antiquos, quorum unus iam Venusinus d) fit pro omnibus. Is enim, a plagii crimine deterrens Celsum, monet,

priuatias ut quaerat opes, et tangere vitet

scripita, Palatinus quaecunque recepit Apollo.

Ad quem locum interpret vetus adposite adseripfit: *Caesar sibi in bibliotheca statuam posuerat ad habitum ac staturam Apollinis.* Eam delineavit PLINIVS: e) *Factitavit colossos et Italia:*

C 3

y) de illustr. Grammat. c. 21.

z) XIPHILINVS in Tito, p. m. 230.

a) DIO lib. LIII, p. 568.

b) in Augusto, c. 27.

c) de region. urb.

d) l. I, ep. 3. vers. 16.

e) H.N. lib. XXIII, cap. 7. add. ONVEHR. PANVINVS loc. cit. p. 97.

videmus certe Apollinem in bibliotheca templi Augusti Tuscancum quinquaginta pedum a pollice, dubium, aere mirabiliorē, an pulchritudine. Libros Pompeio Macro Augustus, (non Iulius, uti nonnulli e SVETONII loco aut obiter lecto, aut prave intellecto, colligunt,) in ordinem redigendos demandavit. Quos omnes libellos, ait TRANQUILLVS, f) ueruit Augustus publicari in epistola, quam, breuem admodum ac simplicem, ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegauerat, misit. Post hunc Palatinae praefuit C. Iulius Higinus, g) Ouidio familiarissimus. Sunt et in marmoribus apud LAUR. PIGNORIVM, h) et alios, nomina quorundam, qui imperatorum a bibliotheca Graeca Latinaque fuerint. A Graeca: C. IULIVS. C. L. PHRONYMVS. A BIBLIOTHECA. GRAECA. quae inscriptio Romae in aede Maffiorum existisse dicitur. DIS. MANIBVS. C. IULIVS. FELIX. (al. FALYX) A BIBLIOTHECA. GRAECA. PALAT. A Latina: OSSA VIBIAE. SVCCESAE. LIVIAE. AVG. SER. AB. ARGENTO. POTORIO. ITEM. A. VESTE. L. VIBIVS. (al. VIRIVS) AVG. SERV. PAMPHILVS. SCRIBA. LIB. ET. A. BIBLIOTHECA. LATINA. APOLLINIS. CONIVGI. FIDELISSIMAE. ET. PISSIMAE. B. D. S. M. item: SVLPICIAE THALLVSSAE. ANTIOCHVS. TI. CLAVDI CAESARIS A. BIBLIOTHECA. LATINA. APOLLINIS. CONIVGI. SVAE. BENE. MERITAE. i) item: TI. CLAVDIVS. ALCIBIADES. MAG. A. BIBLIOTHECA. LATINA. APOLLINIS. ITEM. SCRIB. AB. EPISTVLIS. LAT. k) Inuenitur quoque TI. CLAVDIVS. AVG. L. HYMENEVS. MEDICVS A. BIBLIOTHECIS. Neque illud hoc loco omnittendum est, in templo Apollinis, poetas sua scripta, ut quaeque probatissima fuissent, reponere consueuisse. l) Reposita quin etiam ibi pu-

f) In uita Iulii, c. 56.

g) Idem de illustr. Gramm. c. 20.

h) de seruis, p. 216. 217.

i) PANVINIVS l. c.

k) FLEETWOOD inscript. antiq. sylloge, p. 181.

l) LVC. FAVNVS de antiq. urb. Rom. l. 11, c. 22, p. 56.

tantur Iosephi et Philonis Iudaeorum opera, et huius quidem, si uera praedicat EVSEBIUS, m) libri aduersus Caium, quos, per cauillationem de uirtutibus inscriptos, Claudio imperante, coram uniuerso senatu recitauerat, digni sunt habiti, qui in bibliothecis publicis adseruarentur. Illius uero scripta, ut habet NICEPHORVS, n) Titus imperator manibus suis descripta, in Romanam bibliothecam recondidit: nisi forsitan per Romanam bibliothecam significetur Vlpia, a Vespasiano patre erecta.

XVIII. Non immerito hic quaeritur, quam diu Palatina durauerit? et non habeo ambiguum, in magno incendio, quod Commodus regnante urbem adfixit, si non funditus euersam, uehementer tamen fuisse attritam. Nam CL. GALENVS o) planissime, nec dissimulante, scribit, eo incendio, cum templo Pacis, et ingentes Palatii bibliothecas conflagrasse. Idem tempore et XIPHILINVS p) indicat: ἐς τε τὸ Παλάτιον μεταγεσθῆναι (αὐτῆ) ἐσῆλθε, καὶ πολλὰ τῶν αὐτοῦ κατέκαυσε. Neque tamen prorsus deletam oportet; siquidem P. VICTOR Palatinae bibliothecae, suo adhuc aeuo (uixit autem sub Constantino M.) florentis, mentionem fecit. Urget itaque noua dubitatio, num triplicem Romae euerfionem, Alarici, Genserici, Totilae, superauerit? quod si IOANNEM Sarisberiensem q) audimus, qui P. M. Gregorium M. (obiit is A. C. DC VI) perhibet concremassē probatae lectionis

scripta, Palatinus quaecunque tenebat Apollo;

in quibus fuerunt praecipua, quae caelestium mentem, et superiorum oracula uidebantur hominibus reuelare: si, inquam, Sarisberienfis uerba ualent, dicendum est, Palatinam in cinere deflagratae urbis exustam non esse, quippe quae demum a Gregorio fuerit abolita. At, quominus fidem IOANNI indubitanter adiungamus,

m) H. E. l. II, c. 18.

n) H. E. l. III, c. 11.

o) in proem. libri I, de compos. medicam. per genera.

p) in Commodus circa fin.

q) in Policratico s. de nugis curialium l. II, c. 26. p. 123.

DE BIBLIOTHECIS

24

mus, ipse in caussa est, quoniam alibi, r) quum de bibliothecae Capitolinae interitu sub Commodo recitasset uerba Orosii, subiicit: *Fertur tamen beatus Gregorius bibliothecam combussisse gentilem, quo diuinae paginae gravior esset locus, et maior auctoritas, et diligentia studiosior.* Vt dicere uoluisset uideatur, Capitolinae, non Palatinae, reliquias Gregorium sustulisse. Sed haec, ueluti incomperta et in incerto posita, in medio relinquimus. Illud uero satis explorare perceptum est et cognitum, memoria esse lapsum uirum, dere litteraria optime alias meritum, cuius nomini iccirco lubens parco, qui bibliothecas in templo Apollinis Graecas Latinasque, *Octauias*, et a loco *Palatinas* esse appellatas, scribit. At Octauianam et Palatinam, diuersas fuisse, nisi, quae superius sunt dicta, cui persuaderent, uel uenustissima Siren Sulmonensis, s) quamuis illius uersiculi ab interpretibus male haberi, et in uarios sensus de templo magnae Matris, de templo Vestae, Herculis Musarum, Veneris Victricis, sint detorta, nos in eam tamen sententiam adducet, tres Augusti saeculo fuisse Romae bibliothecas, unam Apollinis in regione urbis decima; alteram Octauianam in nona; tertiam Afinii Pollionis, in tertia et decima urbis regione. Ita autem canit:

*Inde tenore (al. timore) pari gradibus sublimia celsis
ducor ad intonsi candida templa Dei;*

*signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, et stricto barbarus ense pater:*

*Quaeque uiri docto ueteres cepere nouique
pectore, lecturis inspicienda parent.*

*Quaerebam fratres, exceptis scilicet illis,
quos suus optaret non genuisse parens.*

*Quaerentem frustra custos me sedibus illis
praepositus sancto iussit abire loco.*

Altera templa peto, uicina iuncta theatro: (puta, Marcelli)

Haec quoque erant pedibus non adeunda meis.

*Nec me, quae doctis patuerunt prima libellis
Atria, Libertas tangere passu sua est.*

Igno-

r) lib. VIII, c. 19, p. 646.

s) lib. III, Trist. eleg. 1.

Ignoscant, quæso, critici tenatus principes, si ex hoc ipso loco, *quæ doctis patuerunt prima libellis*,prehendisse mihi uideor dominandi artem, qua Augustus occulte uoluit nouam reip. formam stabilire. Noluit probatae esse lectionis nisi eos libros, qui in quandam bibliothecam ex iis, quas ipse uel per se, uel per alios, aperuerat, ut reciperentur, digni essent iudicati. Aliunde enim constat, quantum laborarit Augustus de uiris doctis in suas partes trahendis, ut eorum uteretur opera in nouo principatu constituendo: et quam sedulo inquisiuerit in eos, qui in corrupta libertate gaudebant, quæque inserebant temporibus, et principi lenocinabantur. Qui ipsum in imperio excipiebant, eadem arte ufos esse, arguunt quadantenus ea, quæ modo de Philonis scripto de uirtutibus aduersus Cæcium ex EVSEBIO reculinus. Sed de his uideant, qui plus uident, quam nobis uidere darum est.

XVIII. In eodem Palatino monte TIBERIVS, proximus ab Augusto imperator, domum habuit, uti ex plumbea lamina aquaeductus ibi reperta, cum inscriptione: TIBERII CAES. IMP. coniiiciunt uiri docti, ea parte, qua uersus uiam sacram et Pacis templum spectat. Atque his ipsis in aedibus librorum collectionem seu ipse Tiberius instituit, seu successorum aliquis, ut in Palatii parte remotiore, post alias ab alio latere aedificiorum accessiones; q) id quod credimus non tam PANVINIO, qui r) in regione X habet: *Bibliotheca domus Tiberianae*; quam GELLIO, s) scribenti: *Quum in domus Tiberianae bibliotheca sederemus, ego et Apollinaris Sulpicius.* Quum autem calamitosum incendium in ea circi parte, quæ Palatino Caelioque montibus uicina est, imperante Nerone orum, statimque ualidum ac uento citum, fere decem urbis regiones deuastarit; eoque opes tot uictoriis quæsitæ, et Græcarum artium decora, iremque monumenta ingeniorum antiqua et incorrupta, quæ reparari nequibant, exusta sint: t)

D

mira-

q) SAM. PITISCVS *l. cit. p. 277.*r) *loc. cit. p. 97.*s) *l. XIII, c. 19.*t) CORN. TACITVS *annal. lib. XV, c. 38, 39, 40, 41.*

mirari subit, neminem antiquorum, eiusdem reparatio a quonam facta sit? meminisse: quum tamen FL. VOPISCVS u) bibliothecam in domo Tiberiana suo adhuc aeuo exstitisse tradat: *Vsus sum praecipue libris ex bibliotheca Vlpia, aetate mea Thermis Diocletianis, item ex domo Tiberiana. Vsus etiam ex regestis scribarum porticus Porphyreticae, actis etiam senatus et populi.* Notat quidem CASAVBONVS, x) in codd. legi: *Numeriana*; sed hanc lectionem reiicit, ideo, quod eo nomine bibliotheca nulla fuit, cuius quidem hodie exstet memoria: cui adfentior, et codicum lectionem ne ad speciem quidem defendi posse autumo; etiamsi nouam a Numeriano Caesare, eloquentissimo principe, qui post Aurelium Probum una cum patre Carro, ac fratre Carino, rebus Romanis potitus est, constitutam fuisse, ex illo ipso loco coniecturando augurari quis uelit. Silent enim de eadem historiae. Et quamuis istius silentii causam comminisci in proclui sit, quod illam priuato usui destinari, et breue admodum tempus patrem superuixerit: male tamen coniecturis et ratiunculis pugnatur, ubi res fide historica est conficienda. Ceterum et in domus suae bibliothecam, et in publicas, intulisse dicitur Tiberius EUPHORIONIS, RHIANI et PARTHENII, poetarum Graecorum, quibus admodum delectabatur, scripta et imagines, indeque eruditorum diligentiam prouocasse. Apollinem uero Temenitem et amplitudinis et artis eximiae, aduectum Syraculis, in bibliotheca noui templi ponere, morte praeuentus non potuit. y)

XX. Tiberium in imperio secuti sunt pessimi aliquot principes et monstra hominum, sub quibus studiorum dignitas multum imminuta, et praemia subsidiaque litteratis non modo nulla constituta, sed quae superiores liberalissime erant imperitii, detracta sunt. Occupauit tandem solium VESPASIANVS, qui honorem Musis habuit, et *Pacis* templo, ad uiam sacram in regione IIII, a se exaltato, nouam, uti quidem coniectant cordatiores, bibliothecam adiunxit. SVETONIVS, grauis scrip-

u) in Probo, cap. 2.

x) ad h. l.

y) SVETON. in uit. c. 70, 74.

ptor, cum GELLIO collatus, nos ad id templum deducit, atque hanc sententiam sat speciosè corroborat. Ille enim z) auctor est, quum reparationem Capitolii esset adgressus, Vespasianum aenearum tabularum tria millia, quae simul conflagrauerant, restituenta suscepisse, undique inuestigatis exemplaribus, instrumentum imperii pulcherrimum ac vetustissimum; quo continebantur paene ab exordio urbis senatusconsulta, plebiscita de societate et foedere. Et mox subdit: *Fecit et noua opera, templum Pacis foro proximum.* Voluit nempe postrema connectere cum superioribus, ut palam esset, documentis illis restituris locum datum esse, non in Capitolio, sed in Pacis templo. Auget hanc coniecturam IOSEPHVS, a) qui in id pretiosissima quaeque esse collata, adfirmat. Illa enim SCra, plebiscita, foedera, quorum exempla undique conquisiuit, haud dubie cum preciosissimis custodienda curauit: nouisque operibus, a se excitatis, ut ornamentum insigne addidit. Quae etsi tacite innuunt, in templo Pacis, quod dicebamus, bibliothecam quoque a Vespasiano collocaram fuisse: multum tamen lucis infundit GELLIVS, b) quando in Pacis bibliotheca praedicat, commentarium L. Aelii, qui Varronis magister fuit, studiose quaesitum, inque Pacis bibliotheca reperiendum, se legisse. Et quamuis neque hic nomen conditoris edat: Pacis tamen bibliothecam non alium habuisse auctorem, quam qui templum exaedificauerit, ex comparatione haud difficulter elicirur. Quare Vespasiano gloria et facti templi, et illatae in id bibliothecae, illibata manet et integra. In hanc Pacis bibliothecam Galenus suos libros deposuerat, quorum pauci ignem, quo magna urbis pars aetate incommodi istius Commodi correpta est, effugerunt: c) *Scripsimus et iam antea commentarium, cuius priores duo libri in publicum sane prodierant: sed cum aliis in apotheca, quae ad uiam sacram est, relicti intercidere, quando Pacis delubrum totum, et ingentes Palatii bibliothecae,*

D 2

cae,

z) in uita Vespasiani, c. 8.

a) de bello Iud. lib. VII, c. 24. (al. 29.)

b) l. XVI, c. 8.

c) loc. cit. conf. de libris propriis, c. 2, et R.

cae, incendio conflagrarunt: tunc enim et aliorum complurium, et mei libri, qui in apotheca illa erant sepositi, interierunt. In Pacis hoc templo, tamquam in Medicorum rationalium palae-stra, tum ante, tum post eius conflagrationem, quotidie congregiebantur, quicumque artibus logicis erant dediti; d) ut cum templo et bibliothecam mox esse resuscitatam suspiceris. Ceterum de εἰρηναίου deuastatione, quod ornamentis Aegyptiorum et Arabum, e) itemque uasis ex Hierosolymitano templo exportatis, ditatum, f) μέγιστον καὶ κάλλιστον γεσόμενον τῶν ἐν τῇ πόλει ἔργων, καὶ πλουσιώτατον audit HERODIANO, g) laudati modo scriptores pluribus edisserunt cum aliis, quos deinceps nominabo.

XXI. In Capitolio sterisse bibliothecam, aequae ferme incertum est, quam incertus illius auctor. De illa intelligunt EVSEBIVM, h) ubi de Commodo agit: *In Capitolium fulmen ruit, et, magna inflammatione facta, bibliothecam et uicinas quasque aedes concremauit.* Et PAVLVM OROSIVM: i) *Flagitia regis, inquietem, poena urbis insequitur. Nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio bibliothecam illam, maiorum studio curaque compositam, aedesque alias iuxta sitas, rapaci turbine concremauit.* Recte quidem uidit IVST. RYCVIVS, k) ista uerba ad alia etiam trahi posse templa, addo, et ad aliam bibliothecam, seu Palatinam, seu illam, quae in Pacis templo fuit constituta, quandoquidem utramque eodem fato periisse ostendimus: et tamen plerique omnes in eo consentiunt, librorum ibi armarium fuisse. quare et PANVINIVS bibliothecam Capitolinam in regione octaua appo- suit. Maior disceptatio est de eo: quis Capitolinam dedicarit? LIPSIVS Domitiano adiudicat dedicationem, quia Capitolium refe-

d) GALENVS de libris propriis, cap. 2.

e) XIPHILIN. l. cit.

f) IOSEPHVS de B. l. lib. VII, c. 24.

g) lib. I, c. 14, p. m. 45. 46. Conf. Magdeburgenses Cent. II, cap. 7.

h) in chronico, translato ab Hieronymo, ad A. C. 190.

i) lib. VII, c. 16.

k) de Capit. Rom. c. u, p. 135.

refecit, et bibliothecas incendio absumtas restituit. ALEXANDER DONATVS l) pro Hadriano decernit, eo, quod in Capitolio instituerat gymnasia, et porticus, m) quibus bibliotheca maxime sit apta. n) Et in huius sententiam secedunt hodie paene omnes. Qui pro Domitiano pronuntiant, prouocare ut plurimum solent ad sequentia TRANQVILLI o) uerba: *Liberalia studia in initio imperii neglexit, quamquam bibliothecas incendio absumtas impensissime reparare curasset, exemplaribus undique petitis, missisque Alexandriam, qui describerent emendarentque.* et SEX. AVREL. VICTORIS: p) *Bibliothecas incendio consumtas, petitis undique, praesertim Alexandria, exemplis, reparauit.*

XXII. Nominatissima nunc nominanda uenit bibliotheca VLPPIA, ab VLPPIO TRAIANO, optimo principe, cognominata, quam ipse alicui operum suorum nobiliorum, (ubi enim posuerit, distincte non docent uereres,) instinctu Plinii Iunioris, annexam consecrauit. GELLIVS tamen q) edicta uerorum Praetorum in bibliotheca templi Traiani seruari scribens, certum locum, ubi fuerit primitus, assignare uidetur. Sed illud templum post Traiani demum mortem honori eius ab Hadriano dicatum fuisse, AELIVS SPARTIANVS r) persuadet, *Cum opera*, inquit, *ubique infinita fecisset, nunquam ipse, nisi in Traiani patris templo, nomen suum scripsit.* Ut proinde dicatae a Traiano Hadrianus de commoda habitatione prospexisse dicendus esset. Hinc LVCIVS FAVNVS, s) agens de foro Traiani, et de omnibus, quae in eo essent, ibi locorum et

D 3

- l) *de urbe Roma*, l. II, c. 9.
- m) EUTROPIVS l. VII, c. 15, n. 6.
- n) PITISCVS l. cit. BVRC. GOTTHELF STRVVIUS *introd. in notit. rei litter.* c. 2, §. 13.
- o) *in uita*, c. 20.
- p) *in epist.* n. 23.
- q) l. XI, c. 17.
- r) in Hadriano, cap. 19.
- s) *in antiquit. urbis R.* lib. II, c. 24.

templum atque bibliothecam fuisse existimari, sine affirmatione, dubitanter scribit. Quae si uera sunt, quaerenda est bibliotheca, una cum templo, in regione urbis octaua. P. VICTOR: *Forum Traiani cum templo et equo aeneo, et columna colchide, quae est alta pedes CXXVIII, habetque intus gradus CLXXXV, fenestellas XLV. XIPHILINVS t)* non templi, sed bibliothecae, meminit: *κατισκέυασθαι δὲ καὶ βιβλίον ἀποθήκας*. Duas fuisse, easque coenaculis distinctas, aut porticu discretas, colligunt u) e SIDONII APOLLINARIS x) uersiculo:

*Quum meis poni statuam perennem
Nerua Traianus titulis uideret
inter auctores utriusque fixam
bibliothecae.*

Vbi IOAN. SAVARO addit: *Graecae et Latinae*. At uereor, ne, quod multis accidisse obseruauimus, idem et Sauaroni acciderit, ut Palatinas cum Vlpia permisceret. Statuam ei Leo et Maiorianus Impp. senatu perente, ob litterarum claritatem statuerunt, seu in foro Traiani, y) seu in porticu: z)

Vlpia quod rutilat porticus aere meo;

Idque factum est A. C. CCCCLIII, si BARONI calculus non errat. Largiamur itaque, Vlpiam in Traiani templo locatam fuisse, quem ei locum et PANVINIVS adsignat: *Bibliotheca templi diui Traiani*. Mox a Diocletiano, ambitioso principe, in themas Diocletianas translatam, quo nouo huic operi celebritatem conciliaret. a) Exinde VOPISCVS saepius documenta repetit, ut eorum, quae dixerat, fides constaret. Imp Numerianus laudi ducebat, sibi fuisse in Vlpia (ONVPHRIVS per-

t) in Traiano, p. m. 251.

u) VOPISCVS l. cit. et auctores ibi magno numero laudati.

x) l. VIII, ep. 16.

y) Auctor uitae Sidonii, e cod. ABR. ORTELII editus.

z) ut ipse ait *carm. 8.*

a) VOPISCVS in Probo, cap. 2.

perperam dicit, in Palatina) erectam statuam, hac inscriptione: NUMERIANO. CAESARI. ORATORI. SVIS. TEMPORIBVS. POTENTISSIMO. b)

XXIII. In hac ut gesta principum libris linteis, (ita enim temporum consuetudo ferebat,) Scta uero elephantinis confiberentur, Vlpus curauit. Atque hinc VOPISCVS c) illustratur; ubi Iunii Tiberiani, ad huius principis uitam describendam cohortantis, uerba refert: Quae omnia ex libris linteis, in quibus ipse quotidiana sua scribere praeceperat, pro tua sedulitate condisces. Curabo autem, ut tibi ex Vlpia bibliotheca et libri linteii proferantur. Qui et ibidem statim subdit: Et si hoc contentus non fueris, lectites Graecos, linteos etiam libros requiras, quos Vlpia tibi bibliotheca, quum uolueris, ministrabit. Linteii libri erant, quibus imperii Rom. facta continebantur, ut tradit GYRALDVS, d) qui sua ex LIVIO e) sumit: Nihil constat, inquit, nisi in libros linteos utroque anno relatum inter magistratus praefecti nomen. Quid? etiam lex aereis tabulis, uel cerussatis, uel linteis mappis, scripta proponi dicitur: f) et terminorum dimensiones in linteis describebantur. HYGIVS: g) Libros aeris et typum totius perticae linteis descriptum secundum suas terminationes adscriptis affinibus, tabulario Caesaris inferemus. Postea linteis priuata uoluminibus monumenta confici coepta sunt. h) Videntur quoque res sacrae in iisdem inscribi solitae. Atque huc refero SYMMACHI i) uerba: Monitus Cumanos linteae texta sumserunt: tu etiam sericis uoluminibus, Achaemenio more, infundam litteras meas praecipis. Scta uero, postquam eadem in aes inci-

b) VOPISCVS in uita Numeriani, c. 11.

c) in Aureliano, c. 1.

d) *hisor. Deorum, synt. 3.*

e) L. III, c. 13.

f) l. 1. Cod. Theod. de alim. quae inop. parent. de publ. pet. debent. lib. XI.

g) de limitib. constit. p. 103. conf. ad h. loc. GVIL. GOESIVS, p. 165. et NIC. RIGALTIVS, p. 270.

h) PLIN. l. XIII, c. 11.

i) l. III, ep. 34. ibique FR. IVRETVS. Conf. HERM. HVGÓ de prima scribendi origine, c. X, p. 95, 96.

cidendi mos desierat, Romani honoris causa in tabulis eboreis exarabant. VOPISCVS:k) *Ac ne quis me Graecorum alicui uel Latinorum existimet temere credidisse, habet bibliotheca Vlpia in armario sexto librum elephantinum, in quo hoc Sctum perscriptum est: cui Tacitus ipse manu sua subscripsit. Nam diu haec Scta, quae ad principes pertinebant, in libris elephantinis scribebantur. Codicum eboreorum meminit etiam VLP-
PIANVS. l)*

XXIII. De Hadriano SPARTIANVS scriptum reliquit; m) quamuis omnium artium professores, ut doctor, riserit, et in eis reprehendis facilis fuerit, hos tamen omnes honorasse et diuites fecisse; praesertim Epicterum, quem, Roma olim expulsum, eo reuertisse, ex hoc loco patet, et Heliodorum, Philosophos; Fauorinum item, aliosque Grammaticos et artifices, quos in summa familiaritate habuit. Bibliothecam insuper Athenis, in qua urbe multa dedicauit, n) consecrasset fertur. Vlpia ab eo in templum Traiani anlocata fuerit, nec ne? modo diximus. Nec obscuris argumentis concluditur, eum esse, qui in agro Tiburtino librariam collocarit; utpote quam ille uillam mire exaedificauit, eique et prouinciarum et locorum celeberrima nomina indidit, uelut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum, Poecilen, Tempe. o) Ad haec GELLIVS p) bibliothecam Tiburtinam nominat: *Meminit etiam Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem Claudii libro scriptum. et: q) Sed, cum bibendae uisus pausa fieret nulla, promit e bibliotheca Tiburti, quae tunc in Herculis templo satis commode instructa libris erat.*

XXV.

k) in Tacito, c. 8.

l) l. 52 D. de leg. 3, digna, quae ob antiquitates rei litterariae bene multas tota legatur.

m) in uita, c. 15, 16.

n) idem c. 19.

o) idem. c. 20.

p) lib. VIII, c. 14.

q) l. XVIII, c. 5.

XXV. Atque hae fere sunt Romanorum bibliothecae publicae et privatae, de quibus post IVST. LIPSIUM, IO. LOMEIERVM similesque, dicere habui. Neque uero piget profiteri, illos ipsos esse, per quos plurimum profecerim. Interea tamen neque nobis, neque aliis, persuadere satagimus, omnium, qui Romanorum tempore librorum acruos congesterunt, memoriam nos recoluisse. Immo uero, aut paucos, aut neminem, inter Romanos, postquam eos semel legendi scribendique voluptas cepit, aliqua eruditionis laude eminuisse puto, quin ad eam acquirendam libris, in pluteos congestis, usus fuerit. Pisoni GALENVS libros de theriaca ut inscriberet, ansam arripuit, quia Philosophorum non modo et medicorum scripta non modica in illius aedibus; sed et ipsum Pisonem diligenter eadem euoluentem, deprehendit. Et quid de M. Aurelio Tacito Imp. dicemus? qui Corn. Tacitum, ne lectorum incuria periret, decies per annos singulos in cunctis *de xlibus* scribi, atque in bibliothecis collocari iussit: ob cuiem seruatum corona querneae donandus. Insignem certe, uti Corn. Taciti erat, quem ut patrem uenerabatur; ita et librorum amatorem fuisse oportet Tacitum. Quantum ad publicas attinet, earum undetriginta, et ex iis praecipue duas, Palatinam et Vlpianam, PVBL. VICTOR numerat; cui porius adstipulor, quam auctori opusculi de Mirabilibus Urbis Romae, qui duodeuiginti fuisse, scribit. Nec hariolari possum, quo auctore ANDR. PALLADIVS r) numerum usque ad XXXVII augeat? Tandem coronidis loco superaddendum est, ne quis *Maiorum bibliothecam* a nobis praeteruisam coarguat, qui apud LVC. FAVNUM s) legerit: *In Capitolio alia numeratur Maiorum bibliotheca nuncupata.* hoc nomine Romae nullam umquam fuisse. FAVNVS dubio procul uerbis OROSII, t) per posituras male distinctis, est deceptus. Quod, ne aliis offendiculo sit, hoc loco reticere non potuimus.

E

ADDI-

r) de antiquitat. Urbis Romae ap. HENR. SALMVTH in not. ad PANCIROLIVM de rebus deperditis, p. m. 115.

s) lib. II, c. 22.

t) ex lib. VII, c. 16. retulimus ea supra §. 21.

ADDITAMENTA.

I. *Vnius vocabuli proprius est significatio una, et plu-
ras.*

II. *Qui argumentum historicum, uel philosophicum, uer-
sibus scribunt, poëtae sunt, et non sunt.*

III. *Logica, Physica et Metaphysica, eloquentiae obsunt,
et prosunt.*

III. *Argumentum IUSTINI Martyris, quo Christia-
nos defendit in apologia II, quia xenotou odisse iniquum sit,
parui est momenti, non est.*

V. *In tradendis disciplinis exempla historiae ueteris
sunt praeferenda exemplis, petitis ex historia noua; et non
sunt praeferenda.*

VI. *Virtus est ante uirtutem Peripateticorum.*

ADP.

E

(1) de uirtute. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus.

(2) de uirtute. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus.

(3) de uirtute. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus.

(4) de uirtute. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus. Peripateticorum est uirtus.

Weil munterer Wit/ Vernunft und Denken/
Hoch-Edler! Deine Blätter ziert/
So muß auch Juliens Hand Dir schencken/
Was Deiner Weisheit längst gebührt.
Wer krönt die Arbeit kluger Sinnen?
Die Janna spricht: Ein güldner Ruhm,
Und Helmstädt schiekt von Pindus Zinnen
Dir ihren Schmuck zum Eigenthum;
Weil Musen und Catheder sagen:
Daß ihr geweyhtes Lorbeer-Reis/
Von Dir mit Würden wird getragen.
Ich schreibe nichts zu deinem Preis.
Denn diese kluge Weisheits-Probe
Zeigt uns der Römer-Bücher-Saal;
Und dadurch haust Du Deinem Lobe
Ein ewig daurend Ehren-Mahl.

M. Lud. Knobloch, Pol.
Ph. ac Med. Cult. Diss. inaug. Opp.

I.
Rechte Tugend/ muntre Gaben/
Wit/ und Weisheit/ und Verstand/
Bleiben denen unbekannt/
Welche Lust am Eiteln haben.
Denn sie denken nur auf Sachen/
So die Sinnen dunkel machen.

2.
Aber/ wer nach Ehren ringet/
Und dabey die Demuth ehret/
Ist bey jeden lieb und wehrt/
Weil er holde Schätze bringet.
Dieser bauet sich die Stufen
Zu dem Glück/ das ihm geruffen.

3.
Werther Freund! ich muß bekennen/
Daß der Tugend Licht und Pracht
Dich in Wahrheit herrlich macht/
Man wird Dich Magister nennen.
Würden alle/ wie Du wehlen/
Könnte keiner jemahls fehlen.

Dem CANDIDATO

gratulirt zu der nach geendeter Disputation zu empfan-
genden Ehre ein ergebenster Freund und Diener

Joh. Rud. Fried. Krüger
d. G. G. B.

Sinsons! wenn Trieb und Geist auf viele Lieder sinnen;
Dein Wehrt beschämet doch die Kunst der Pierinnen/
Du bist an Seltenheit/ wie ich an Schwäche/ reich;
Wenn Deine Weißheit prangt/ so sieh ich roth und bleich.
Und wärst Du nicht so stark/ so wolt ich Dich wol loben/
Doch Du hast Dich zu hoch an Glanz und Ruhm erhoben;
Drum schweig ich lieber still/ und wünsche Dir zum
Schluß/
Dein Glück behage Dir und der Minerven Kuß.

Dem Hochbeden Candidato schrieb dieses, als Er,
nach gehaltener Disputation die Würde eines
Magistri erhielt, zum stets geneigten Andenken
dessen ergebenster Freund und Diener

Gottfried Weniger

Aus Bremen
der Gottes-gelahrtheit-Beflissenen.

02) 0 (00

72 May.

01 A 6670

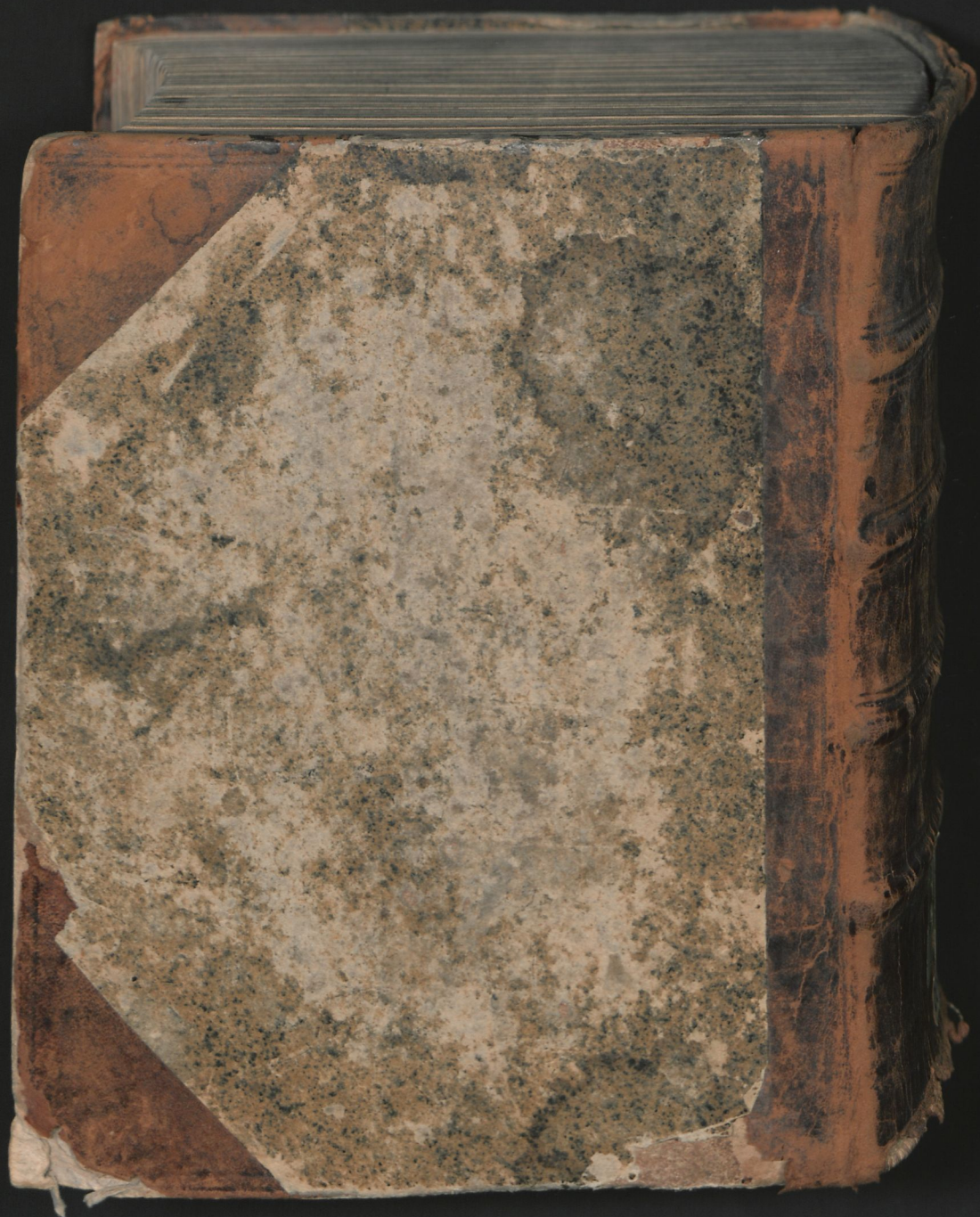

Sb.

VD 18

VJ 17

VD 18

9

DISSERTATIO INAUGURALIS
DE
**BIBLIOTHECIS
ROMANORVM**
QVAM
IN ALMA SAXONVM IVLIA
INCLITO PHILOSOPHORVM ORDINE
CONSENTIENTE
PRAESIDE
ERHARDO REVSCHIO
ELOQV. AC POES. P. P. O. ET DECANO
PRØ
PHILOSOPHIAE DOCTORIS ARTIVMQVE LL. MAGISTRI
PRIVILEGIIS ET HONORIBVS
RITE CONSEQVENDIS
IN AVDITORIO MAIORI
AD D. XXI DECEMBR. 1803
HORIS CONSVETIS
DEFENDET
CHRISTIANVS CVRIO
OTTERNDORFIO-HADELIENSIS.

HELMAESTADI
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

